

KAMUDA RİSK ESASLI İÇ DENETİM

[Hayrullah KELES](#)

Maliye Bakanlığı

Muhasebat Başkanlığı

hayrullahkeles@hotmail.com

I. GİRİŞ

Kamu idareleri, faaliyetlerini yürütürlerken bir çok riskle karşılaşır. Risk, bir olay veya faaliyetin, kurumu olumsuz etkileme olasılığı şeklinde tanımlanabilir. Her faaliyet bir ölçüde risk içerir. Ancak riskler kabul edilebilir seviyelerde olmalıdır. Risk çeşitli şekillerde yönetilebilir. İdareler maruz kaldıkları riskleri; üstlenerek, kaçınarak, transfer ederek veya kontrol ederek yönetebilirler. Risk ve belirsizliklerin olumsuz etkilerinin azaltılmasında kurumsal iç kontroller en yaygın kullanılan yöntemdir¹. Risk esaslı denetim ise; kamu idarelerinin faaliyetlerindeki risklerin tanımlanmasını, seviyelerinin ölçülmesini, kontrol süreçlerinin değerlendirilmesini ve yüksek risk içeren alanlara denetim önceliğinin verilmesini öngörür. Risk esaslı denetimde amaç; riskli alanlara yoğunlaşarak, iç kontrol süreçlerinin etkinlik düzeylerinin artırılmasında yönetime yapılan katkının üst seviyeye çıkartılmasıdır. Denetimin risk esaslı olarak yapılması, risklerin ve işlem süreçlerinin tanımlanmasını gerektirir. Kurumların risklerinin değerlendirilmesinde risk matrislerinden yararlanır.

II. RİSK MATRİSLERİNİN HAZIRLANMASI

Denetim plan ve programlarının hazırlanmasında idarenin tüm risklerinin değerlendirildiği makro risk değerlendirme matrisinden yararlanır. Bu amaçla düzenlenen risk matrisi beş aşamalı olarak hazırlanır².

- Denetim Alanlarının Belirlenmesi.
- Mutlak Risk Düzeylerinin Belirlenmesi.
- İç Kontrollerin Yeterliliğinin Değerlendirilmesi.
- Bakiye Risklerin Tespiti.
- Risklerin Önceliklerinin Belirlenmesi.

Risk matrisi, idarenin belli bir tarihteki risk durumunu göstermekle birlikte idarenin risklerinin nasıl yönetildiğini de gösteren önemli bir belgedir. Risk matrislerinin sürekli gözden geçirilmesi, zaman içerisinde ortaya çıkacak yeni riskler karşısında güncellenmesi gerekir. Denetim planlarında belirlenen risklerin yılda en az bir defa ve denetim programlarında belirlenen risklerin ise üç ayda bir güncellenmesi etkili bir uygulamadır.

Risk matrisleri hazırlanmadan önce idarenin risklerine ilişkin olarak iç deneticiler arasında tartışma ortamları oluşturulmalı, yönetim kademeleri ve dış deneticilerden elde edilen bilgilerden de yararlanılmalıdır. Ayrıca, risk matrisleri hazırlanırken denetim alanlarının her biri ayrı ayrı ele alınmalı ve tüm denetim alanlarında aynı kriterlere bağlı kalınmalıdır.

A. Denetim Alanlarının Belirlenmesi

¹ Uluslararası İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, IIA, TİDE.

² Bu yöntem yerine, idarenin faaliyetlerine ilişkin olarak tanımlanmış risk ve işlem süreç haritaları varsa, her riske bir kod numarası verilerek risk matrisi hazırlanmalıdır. Kamuda henüz faaliyetlere ilişkin risk ve süreç haritaları çıkartılmadığından başlangıçta risk matrisinin hazırlanmasında bu bölümde belirtilen yöntem önerilmektedir.

Risk matrisinin hazırlanmasına, idarenin tüm faaliyetlerini kapsayan denetim alanlarının tespiti ile başlanılır. Denetim alanlarının belirlenmesinde faaliyetlerin önemi göz önünde bulundurulur. Gerek görülmesi halinde bir faaliyet alanının alt birimleri ayrıca denetim alanı olarak tanımlanabilir.

B. Mutlak Risk Düzeylerinin Belirlenmesi

Kamu idarelerinde mevcut iç kontroller ve tedbirler dikkate alınmadığında oluşan risklere mutlak risk denilir. İşin tabiatı gereği mutlak risk faktörlerinin değerlendirilmesi sırasında mevcut kontroller ve önlemler dikkate alınmaz. Bu aşamada, denetim alanlarını etkileyebilecek risk faktörleri tanımlanır. Mutlak risk düzeyinin belirlenmesinde kullanılan ve her idarede farklılık gösterebilen temel risk faktörlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

1. Mutlak Risk Faktörlerinin Tanımlanması

Kamu idareleri denetim alanlarını aşağıda belirtilen temel risk faktörlerine göre bir değerlendirmeye tabi tutabilirler. İdareler, kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olarak, bu risk faktörleri dışında başkaca risk faktörlerine de yer verebilirler. Ancak, mutlak risk faktörlerinin sayısının fazla olmamasına özen gösterilmelidir³. Risk faktörleri basit olmalı, belli risk tanımlarını içermeli ve tanımlanan risk faktörü üzerinde üst yönetici ve iç denetim birimi başkanının mutabakatı sağlanmalıdır.

a. Hassasiyet

Bu kriter, potansiyel olarak hata yapılabilecek alanları ve hatanın gerçekleşmesi durumunda etkisinin boyutlarını göstermek amacıyla kullanılır. Bu çerçevede çok farklı riskler sayılabilir. Örnek olarak, denetim alanlarına tahsis edilen kaynakların büyüklüğü veya denetim alanlarının işlem hacimlerinin yoğunluğu gösterilebilir. Bu yapıdaki denetim alanlarında kayıp ve zararın gerçekleşme olasılığı diğerlerine göre daha fazladır.

b. Mali Yapıdaki Bozulma

Mali yapıdaki bozukluk, idaredeki kurumsal ve işlevsel bozulmaların bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Mali göstergeleri olumsuz olan denetim alanları, genellikle daha riskli bir görünüm arz ederler. Bu riskin ölçülmesinde; faaliyetlerin etkinlik ve verimliliğine ilişkin performans göstergeleri, mali göstergelerdeki önemli sapmalar ve fazla ve yersiz ödemelerin boyutu dikkate alınabilir.

c. Faaliyetlerin Karmaşıklığı

Bu risk faktörü, karmaşık ortamdan dolayı potansiyel olarak tespit edilemeyecek hata ve uygunsuzlukları yansıtır⁴. İdarenin faaliyetlerinin karmaşıklığı, bilgi ve kontrol sistemini daha da karmaşıktırabilir. Karmaşıklıklar hataları artırır, hataların düzeltilmesi için ise daha karmaşık faaliyetler yürütülmesi gerekebilir.

d. Faaliyetlerin Coğrafi Dağılımı

Faaliyetlerin kamu idaresinin merkezi dışında ağırlıklı olarak gerçekleştirilmesi, merkez biriminin kontrol gücünü zayıflatabilmekte ve hata oranını arttırabilmektedir. Kamu idaresinin faaliyet alanındaki dağınıklık idarenin tedbir almasını gerektiren bir unsur olarak görülebilir.

³Establishing An Internal Audit Activity Manual, By Richard H. Tarr, CIA,CISA.

⁴Internal Auditing Manual, 2nd Edition, The Institute of Internal Auditors.

e. Yapısal, İşlevsel ve Teknik Değişiklikler

Yeni birim ve faaliyetler, yeniden yapılandırma projeleri, organizasyon ve insan kaynaklarındaki önemli değişiklikler yüksek risk içerdiğinden öncelikli olarak denetim kapsamına alınması gereken alanlardır. Bu nedenle idarede meydana gelen bu tür değişiklikler denetim açısından önemli bir faktördür.

f. Bilgi Sisteminin Yapısı

Bazı durumlarda bilgi merkezleri karmaşık bir yapı arz edebilir. Bilgi işlem veri tabanının genişliği varlıkların kontrolünü güçleştirirken, önemli bilgilerin kaybına neden olabilmektedir. Bu nedenle bilgi sisteminin genişliği denetim açısından tedbir alınmasını gerektiren önemli bir faktördür.

2. Mutlak Risk Faktörlerinin Ölçülmesi

Denetim alanlarına yönelik mutlak risk faktörleri tanımlandıktan sonra, denetim alanlarının bu risk faktörleri karşısındaki konumu ölçülür. Risklerin ölçülmesinde her risk faktörü mümkün olduğu kadar somut olarak açıklanır, kişisel önyargı ve değerlendirmelerden kaçınılır⁵. Değerlendirmelerde kişiselliği azaltmak ve tutarlılığı sağlamak amacıyla her risk faktörüne 1'den 5'e kadar tanımlayıcı bir değer verilir. En düşük risk seviyesi için 1 ve en yüksek risk seviyesi için 5 değeri kullanılır. Daha sonra, risk faktörlerine verilen bu değerler her alan için tespit edilen ağırlık derecesiyle çarpılır. Son olarak her faktör için elde edilen değerler toplanarak denetim alanının mutlak risk düzeyi belirlenir.

C. İç Kontrollerin Yeterliliğinin Değerlendirilmesi

İdarenin risk matrisinin hazırlanmasının üçüncü aşaması, iç kontrollerin yeterliliğinin değerlendirilmesi aşamasıdır. İç kontrollerin yeterliliği, faaliyet alanlarının ayrıntılı denetiminden sonra kesin bir şekilde değerlendirilebilir⁶. Ancak yine de her denetim alanı ile ilgili olarak belli kriterlere göre bir kontrol değerlendirmesi yapılabilir.

1. Kontrol Risk Faktörlerinin Tanımlanması

İdarelerin iç kontrollerinin yeterliliğini değerlendirmek için aşağıda üç temel faktör belirlenmiştir.

a. Kontrol Ortamı

Kontrol ortamı, idaredeki ortak politikaları, prosedürleri, rutinleri, fiziki tedbirleri ve çalışanları ifade eder. Etkin bir kontrol ortamı, yazılı politika ve prosedürlere, güvenilir sistemlere, hataların fark edilme ve düzeltilme zamanına, doğru görev ve yetkilerin doğru kişi ve birimlerde toplanmasına ve uygun bir personel devir hızına bağlıdır. Gözetim eksikliği, yüksek hata oranı, belgelendirmede noksanlık, aşırı iş yoğunluğu, yüksek oranda personel devir hızı ve rutin olmayan işlemler zayıf kontrol ortamının göstergeleridir⁷.

b. Önceki Denetim Tarihi

⁵ Risk Based Auditing For Internal Auditors, David McNamee, 1997.

⁶ Denetim Planlaması İçin Risk Değerlendirme Modeli, Avrupa Merkez Bankaları Sisteminden Uyarılma, T.C. Merkez Bankası'na ait Doküman.

⁷ Internal Auditing Manual, 2nd Edition, The Institute of Internal Auditors.

Bir denetimden sonraki denetim tarihi ne kadar uzarsa daha sonraki denetim faaliyetindeki risk de o derece artar. Bu nedenle bir önceki denetimin ne zaman yapıldığı denetim kaynaklarının dağılımında önemli bir etkidir. Bu risk faktörü, idarenin son denetlenme tarihine bir ağırlık verilerek ölçülür.

c. Yönetici ve Personelin Yetkinliği

Bu kriter, üst yöneticinin faaliyet yönetici ve personeline duyduğu güveni yansıtır. Yönetici ve personelin mesleki yeterliliğindeki zaaflar idarenin faaliyet riskini arttıran önemli bir faktördür. Bu riskin ölçülmesinde; faaliyet alanının önceki denetim raporundaki bulgularının ağırlığı, yönetim ve personelin denetim bulgularının gereğini yerine getirmedeki tutumları, ilgili alan hakkında kamu oyunda oluşan ortak kanaat, açılan davalar ve aleyhte sonuçlanan mahkeme kararları birer gösterge olarak kullanılabilir.

2. Kontrol Risk Faktörlerinin Ölçülmesi

İç kontrole ilişkin risk faktörleri tanımlandıktan sonra, denetim alanlarının bu risk faktörleri karşısındaki konumu ölçülür. Bu değerlendirmede de mutlak risk faktörleri için kullanılan yöntem uygulanmalıdır. Önce her bir risk faktörüne 1'den 5'e kadar bir değer verilir. Sonra bu değerler ağırlıkları ile çarpılır. Son olarak her faktör için elde edilen değerler toplanarak denetim alanının kontrollere ilişkin risk düzeyi belirlenir.

D. Bakiye Risklerin Tespiti

İdarenin mutlak risk değeri ile kontrol risk değeri hesaplandıktan sonra bakiye risk değerinin tespiti yapılır. Bu aşamada denetim alanının mutlak risk değeri ile kontrol risk değeri çarpılarak ilgili alanın bakiye risk değeri hesaplanır⁸.

E. Risklerin Önceliklerinin Belirlenmesi

İdarenin risk matrisinin hazırlanmasındaki son aşama, her bir denetim alanına ait risklerin mukayese edilerek sıralanmasıdır. Sıralanan riskler yeniden bir değerlendirmeye tabi tutulabilir⁹.

III. DENETİM PLAN VE PROGRAMININ HAZIRLANMASI

Denetim plan ve programlarının hazırlanmasında; deneticilerin nitelikleri, sayı ve çalışma süreleri ile risk değerlendirme sonuçları esas alınır. Ayrıca, denetim alanlarına ilişkin olarak, yönetim kademelerinden ve dış deneticilerden elde edilen bilgilerden de yararlanır.

Denetim plan ve programı iki ayrı bölümden oluşmalıdır. Birinci bölümde denetim planına alınması kararlaştırılan denetim faaliyetlerine, ikinci bölümde ise danışmanlık faaliyetleri ve denetim dışı diğer faaliyetlere yer verilmelidir. Denetim uygulama programında denetim faaliyetlerinde görev yapacak iç denetçiler ile izleme sorumlularının kadro ve zaman kullanımları gösterilmelidir.

Denetim programının birinci bölümünde belirtilen iç denetim faaliyetleri için toplam iç denetici kadrosunun en az %70'ine yer verilmesi etkili bir uygulamadır. Denetim alanlarının seçiminde; denetim programında, denetim kaynakları göz önünde bulundurularak yüksek seviyedeki riskli alanların tamamına, orta seviyedeki riskli alanların %50'sine ve düşük seviyedeki riskli alanların ise % 10'una yer verilebilir. Programın ikinci bölümünde yer verilecek faaliyetler için

⁸ Denetim Planlaması İçin Risk Değerlendirme Modeli, Avrupa Merkez Bankaları Sisteminden Uyarılma, T.C. Merkez Bankası'na ait Doküman.

⁹ Establishing An Internal Audit Activity Manual, By Richard H. Tarr, CIA,CISA

toplam kadronun %10'u danışmanlık ve %20'si eğitim, denetimlerin izlenmesi, planlama ve özel inceleme faaliyetlerine tahsis edilebilir.

IV. DENETİMİN YÜRÜTÜLMESİ

Denetim plan ve programlarında riskler makro düzeyde belirlenir. Denetime başlanmasıyla birlikte işlem süreçleri esas alınarak risklerin mikro düzeyde bir değerlendirilmesi yapılır. Mikro risk değerlendirme matrisinin hazırlanabilmesi için her faaliyetin işlem süreçlerinin tanımlanması ve kontrol noktalarının belirlenmesi gerekir. İç denetici belirlenen ana süreçler ve alt süreçlerdeki risklerin etki ve olasılıklarını dikkate alarak denetim bulguları ile iç kontrol süreçlerinin yeterliliğini değerlendirir ve faaliyetin kalıntı riskini belirleyerek, alınması gereken ilave tedbirler varsa önerir.

V. SONUÇ

İç denetim faaliyeti; kamu idarelerinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek, kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak, kamu idaresi ile ilişki içerisinde olan taraflara bağımsız nesnel güvence sağlamak ve üst yönetime danışmanlık yapmak amaçlarını taşır¹⁰. İç denetimin daha etkin bir şekilde yürütülmesi risk esaslı denetim plan ve programlarının hazırlanmasıyla mümkündür. İç deneticiler, kurumsal risk yönetiminde birinci derecede sorumlu olmamakla birlikte, iç kontrol süreçlerinin izlenmesinde önemli bir role sahiptirler¹¹. Risk esaslı denetim yaklaşımıyla; denetimin pro-aktif olarak yürütülmesi, denetim kaynaklarının idarenin risk profiline göre en yüksek risk içeren alanlarda kullanılmasının sağlanması, risk profilindeki değişimlerin sistematik olarak sürekli izlenmesi ve kamu yönetiminde riskleri esas alan bir kurumsal yönetim yapısının oluşturulması amaçlanmaktadır.

¹⁰ 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu.

¹¹ Enterprise Risk Management, Integrated Framework, Executive Summary, September 2004.

KAYNAKLAR :

1. Uluslar arası İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, TİDE.
2. Establishing An Internal Audit Activity Manual, By Richard H. Tarr, CIA,CISA.
3. Risk Based Auditing For Internal Auditors, David McNamee, 1997.
4. Internal Auditing Manual, 2nd Edition, The Institute of Internal Auditors.
5. Risk Based Internal Auditing, David Griffiths, Phd FCA.
6. Denetim Planlaması İçin Risk Değerlendirme Modeli, Avrupa Merkez Bankaları Sisteminden Uyarılma, T.C. Merkez Bankası'na ait Doküman.
7. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu.
8. Enterprise Risk Management, Integrated Framework, Executive Summary, September 2004.

NOT: Bu çalışma, Maliye Bakanlığı Muhasebat Kontrolörleri Derneği tarafından Mayıs 2006 tarihinde yayımlanan "5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında GÜNCEL MALİ SORUNLAR" isimli Kitapta yayımlanmıştır.

EK- 1

RİSK MATRİSİ VE DENETİM PLANININ

HAZIRLANMASINA İLİŞKİN UYGULAMA ÖRNEĞİ

1. Risk Matrisinin Hazırlanması

a) **Denetim Alanlarının Belirlenmesi:** Kamu idaresinin ana faaliyetleri 8 başlık altında tanımlanmıştır.

b) **Risk Düzeylerinin Belirlenmesi:** Denetim alanları için üçü mutlak risk ve ikisi kontrol riski olmak üzere beş risk faktöründen yararlanılacaktır. Bunlar; hassasiyet, mali yapıdaki bozulmalar, faaliyet karmaşıklıkları, iç kontrol ortamlarının kalitesi ve yönetici ve personelin yetkinlikleridir.

Üst yönetici ve iç denetim birimi başkanı denetim alanlarının her bir risk faktörü karşısındaki nispi konumunun ölçülmesinde aşağıda belirtilen kriterleri kullanma kararı almışlardır.

TABLO 1 : RİSK FAKTÖRLERİNİN AĞIRLIKLARI

		KATSAYILAR		AĞIRLIK (%)
MUTLAK RİSK FAKTÖRLERİ	Hassasiyet (Milyon YTL)	100+	5	50
		70-100	4	
		50-70	3	
		30-50	2	
		30'dan az	1	
	Mali Yapıdaki Bozulma	Bozuk Mali Yapı	5	30
			4	
			3	
			2	
		Sağlam Mali Yapı	1	
Karmaşıklık	Karışık	5	20	
		4		
		3		
		2		
	Basit	1		
KONTROL RİSK FAKTÖRLERİ	Kontrol Ortamının Kalitesi	Yetersiz Kontrol Ortamı	5	50
			4	
			3	
			2	
		Yeterli Kontrol Ortamı	1	
	Yönetici ve Personelin Yetkinliği	Niteliksiz Personel	5	50
			4	
			3	
			2	
		Yetkin Personel	1	

TABLO II : RİSK MATRİSİ

Denetim Alanları	Hassasiyet				Mali Yapıdaki Bozulma				Karmaşıklık				Mutlak Risk Değeri (1)	Kontrol Ortamı				Personelin Yetkinliği				Kontrol Risk Değeri (2)	Bakiye Risk Değeri (1)x(2)
	Faktör Puanı	Katsayı Değeri	Ağırlık Değeri	Risk Değeri	Faktör Puanı	Katsayı Değeri	Ağırlık Değeri	Risk Değeri	Faktör Puanı	Katsayı Değeri	Ağırlık Değeri	Risk Değeri		Faktör Puanı	Katsayı Değeri	Ağırlık Değeri	Risk Değeri	Faktör Puanı	Katsayı Değeri	Ağırlık Değeri	Risk Değeri		
A	4	0.80	0.50	0.40	4	0.80	0.30	0.24	3	0.60	0.20	0.12	0.76	3	0.60	0.50	0.30	3	0.60	0.50	0.30	0.60	0.45
B	5	1.00	0.50	0.50	2	0.40	0.30	0.12	2	0.40	0.20	0.08	0.70	3	0.60	0.50	0.30	3	0.60	0.50	0.30	0.60	0.42
C	3	0.60	0.50	0.30	4	0.80	0.30	0.24	3	0.60	0.20	0.12	0.66	4	0.80	0.50	0.40	3	0.60	0.50	0.30	0.70	0.46
D	3	0.60	0.50	0.30	3	0.60	0.30	0.18	2	0.40	0.20	0.08	0.56	3	0.60	0.50	0.30	3	0.60	0.50	0.30	0.60	0.33
E	1	0.20	0.50	0.10	2	0.40	0.30	0.12	2	0.40	0.20	0.08	0.30	2	0.40	0.50	0.20	4	0.80	0.50	0.40	0.60	0.18
F	2	0.40	0.50	0.20	2	0.40	0.30	0.12	3	0.60	0.20	0.12	0.44	2	0.40	0.50	0.20	3	0.60	0.50	0.30	0.50	0.22
G	2	0.40	0.50	0.20	3	0.60	0.30	0.18	2	0.40	0.20	0.08	0.46	3	0.60	0.50	0.30	3	0.60	0.50	0.30	0.60	0.27
H	3	0.60	0.50	0.30	1	0.20	0.30	0.06	1	0.20	0.20	0.04	0.40	1	0.20	0.50	0.10	2	0.40	0.50	0.20	0.30	0.12

c) Risklerin Önceliklerinin Belirlenmesi:

İdarenin riskleri en yüksek risk içeren alanlarından başlanarak aşağıda sıralanmıştır. Risk önceliğinin belirlenmesinde bakiye risk değeri 0.25'den büyük olan denetim alanları birinci sınıf riskli, 0.15-0.24 arasında olanlar ikinci sınıf riskli ve 0.14'den aşağı olan alanlar ise 3 üncü sınıf riskli denetim alanları olarak belirlenmiştir.

TABLO III: İDARENİN RİSKLERİNİN ÖNCELİK SIRALAMASI

DENETİM ALANLARI	RİSK FAKTÖR PUANLARI	RİSK DERECELERİ	RİSK SINIFI
C	0.46	YÜKSEK	1
A	0.45		
B	0.42		
D	0.33		
G	0.27		
F	0.22	ORTA	2
E	0.18		
H	0.12	DÜŞÜK	3

2. Denetim Planının Hazırlanması

Üst yönetici ve iç denetim birimi başkanı; biri başkan 4 iç deneticiden oluşan denetim kaynaklarını göz önünde bulundurarak, iç denetim kaynaklarının %70'ini fiilen iç denetim faaliyetlerinde, %10'unu danışmanlık faaliyetlerinde ve geriye kalan diğer % 20'sini ise eğitim, denetimlerin izlenme süreci, planlama ve özel inceleme faaliyetlerinde kullanma kararı almıştır.

2006 yılı için bir iç deneticinin toplam çalışma süresi 200 iş günü üzerinden belirlenmiştir. Ayrıca, denetimlerin üçer aylık dönemler halinde yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

TABLO IV: DENETİM PLANI(*)

DENETİM ALANLARI	DENETİM TİPİ	RİSK SINIFI	2006 YILI İŞ GÜNÜ DAĞILIMI												
			I			II			III			IV			
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
F A A L İ Y E T L E R	Denetim Faaliyetleri		10	10	15	10	10	15	10	10	15	10	10	15	
	Planlama, Org. Koord.														
	Ana Faaliyetler														
	C	Performans	1	20	20	20									
	A	Mali	1	15	15	15									
	B	Performans	1				15	15	15						
	D	Uygunluk	1				20	20	20						
	G	Bilgi Teknolojisi	1							20	20	20			
	F	Sistem	2							15	15	15			
	E	Mali	2										15	15	15
	H	Bilgi Teknolojisi	3										20	20	20
				45	45	50	45	45	50	45	45	50	45	45	50
	Danışmanlık Faaliyetleri			6	6	8	6	6	8	6	6	8	6	6	8
	Eğitim			4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	Denetim İzleme Süreci			2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Planlama			2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Özel İnceleme			6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
			20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	
Toplam Gün Sayısı			65	65	70	65	65	70	65	65	70	65	65	70	

(*)Denetim plan ve programlarının ayrı ayrı hazırlanması gerekir. Burada, kısmen denetim planında ve kısmen de programında belirtilmesi gereken unsurlara yer verilmiştir.

TABLO V: MİKRO RİSK DEĞERLEME MATRİSİ*

BİRİM: Muhasebat Genel Müdürlüğü
SÜREÇ: Kamu Hesaplarının Çıkarılması
ALT SÜREÇ: Merkezi Yönetim Daireleri

RİSKLER (Birinci Düzey)	RİSKLER (İkinci Düzey)	MUTLAK RİSK			İÇ KONTROL ÖNLEMLERİ	KONTROL RİSKİ			BAKİYE RİSK	EK ÖNLEMLER
		ETKİ	OLASILIK	SONUÇ		ETKİ	OLASILIK	SONUÇ		
1.Devlet hesaplarının kayıtlarının tutulmasında, uygulamaların izlenmesinde, dönem sonuçlarının çıkartılmasında, değerlendirme ve yayımlanmasında aksamaların olması.	1.1 Veri girişinde hataların olması.	3 0.6	5 1.0	15 0.6	Otomasyon sisteminde kontrol edilebilir hataları engelleyen bir tedbir bulunmamakta.	4 0.8	4 0.8	16 0.64	0.38	Otomasyon sisteminde kontrol edilebilir hataları önleyen ilave tedbirler alınmalı.
	1.2 Yetkisiz kişilerce kurum içinde ve dışında veri girişinin yapılması.	3 0.6	4 0.8	12 0.48	Personel arasında uygun iş bölümleri yapılmamış, otomasyon sistemi kurum dışında veri girişi yapılmasını tam olarak engellememekte.	4 0.8	3 0.6	9 0.48	0.23	Uygun iş bölümü yapılmalı, şifre/parola işlemlerinde ilave tedbirler alınmalı, otomasyon sistemi gözden geçirilmeli.
	1.3 İdarenin faaliyetlerinin yürütüldüğü coğrafi alanın dağınık olması.	4 0.8	4 0.8	16 0.64	Yönetici ve personel yeterli muhasebe bilgisine sahip değil.	3 0.6	3 0.6	9 0.36	0.23	Yöneticilerden başlamak üzere personele eğitim verilmeli.
	1.4 Hesap sonuçlarının zamanında iletilmemesi.	3 0.6	2 0.4	6 0.24	Bazı muhasebe birimlerinde yeterli sayıda personel mevcut değil, sonuçlar zamanında hazırlanamamakta.	3 0.60	2 0.40	4 0.24	0.05	Sınırlı sayıdaki bu yerler personel bakımından desteklenmeli.

*Konunun kavranması için verilmiş bir örnek olup, Muhasebat Genel Müdürlüğünün risklerini ölçmek gibi bir amacı yoktur.

